

Nr 112.

Av herr **Julin** och herr **Winberg**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 84, angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.*

I proposition nr 84 vid innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t framlagt förslag till nya grunder för dyrtidstilläggens utgående till statens befattningshavare, att tillämpas från och med den 1 april innevarande år. Vid en granskning av nämnda förslag kan konstateras, att detsamma i stort sett innebär ett yrkande, gående ut därpå, att de av föregående års riksdag antagna huvudgrunderna skola fastställas att gälla även från och med 1 april 1922. Kungl. Maj:ts förslag innebär alltså endast, att några mindre detaljändringar skulle vidtagas i nämnda av 1921 års riksdag antagna bestämmelser, bland vilka ändringar särskilt är att märka förslaget, att det s. k. grundtalet alltid skall utjämnas till närmaste fem-tal. En sådan anordning måste givetvis mottagas med gillande, då densamma torde komma att medföra att ändring i grundtalet ej behöver ske så ofta, vilket i sin tur torde komma att resultera i minskade kostnader för beräkning av dyrtidstilläggen, samt för utarbetande och tryckande av tabeller för dyrtidstilläggens uträkning.

Om alltså undertecknade ej kunna ha något att invända mot de förslag till *detaljändringar* som i propositionen framförts, vilka *detaljändringar* även beröra vissa andra områden än det här senast nämnda, så kunna vi dock ej underlåta att göra några erinringar med anledning av det här framlagda förslaget i övrigt.

Här bör då först, enligt vårt förmenande, sägas några ord med anledning av det tal, som under senare tider framförts, att statstjänarne och särskilt de lägre av dem skulle ha blivit överkompenserade genom tillkomsten av allt för fördelaktiga bestämmelser med avseende å dyrtidstillägg och andra löneförmåner.

Emellertid kan härvidlag anmärkas, att man för att bedöma denna sak måste bilda sig en uppfattning om, huruvida den lönenivå, som var

gällande 1914 kan anses skälig, eller huruvida icke redan då personalen kunde anses vara underkompenserad. Det ligger dock i öppen dag att om förhållandet är så, att man kan påvisa en verklig underkompensering i löneställning år 1914, så blir varje tal om överkompensation nu i större eller mindre grad missvisande.

En personalgrupp, som i detta fall gärna anföres, är den lägre personalen vid statens järnvägar. Med hänsyn till den stora betydelse som taxorna vid detta stora verk har för vårt ekonomiska liv, och då givetvis personalens avlöningar vid taxornas bestämmande inverka i synnerligen hög grad, så är det ganska naturligt att stor uppmärksamhet ägnas åt frågan om denna personals avlöningsnivå. För bedömandet av huruvida det kan anses vara berättigat att tala om att personalen nu är överkompenserad, torde vara skäl att fästa uppmärksamheten därå att redan i början av år 1914 statsmakterna erkände, att denna personals löneställning var för låg. Den 6 mars 1914 tillsatte nämligen Kungl. Maj:t en kommitté, med uppdrag att utreda, huruvida icke den sedan 1907 års lönereglering inträdda levnadskostnadsstegringen var så avsevärd, att den borde föranleda en löneförbättring, åtminstone för vissa lägre tjänstegrupper. Denna utredning syntes lämpligen böra utsträckas till att omfatta löneförhållandena för samtliga tjänstemän i lägre grad vid verket.

Redan samma år ansåg sig också riksdagen böra besluta tilldela samtliga lägst avlönade grupper av personalen särskilda lönetillägg, vilka tillägg dock av budgetära hänsyn beslöts skola utgå först från och med ingången av år 1915.

Det anförda visar emellertid med all önskvärd tydlighet, att statsmakterna redan år 1914 fastslagit, att den då gällande lönenivån åtminstone för statens järnvägars lägre personal var alltför låg. Nämda förhållande giver alltså åtminstone intet stöd för påståendet, att nämnda personal skulle vara överkompenserad i lönehänseende.

På grund av flera omständigheter blev lönefrågan för statens järnvägar icke avgjord förrän vid 1919 års riksdag. För åren 1915—1918 utgingo särskilda lönetillägg och vid 1918 års riksdag antogs en provisorisk lönereglering, som blev gällande från ingången av år 1919. Förslaget till denna provisoriska lönereglering — som utarbetats av en den 17 december 1915 tillsatt kommission med uppdrag att utarbeta gemensamma avlöningsbestämmelser för kommunikationsverken m. fl. verk — angavs av kommissionen uttryckligen vara utarbetat med avsikt att bringa lönenivån, frånsett dyrtidstillägg, till det läge, vartill de höjningar i fråga om levnadskostnaderna som inträtt intill år 1914

kunde berättiga. Kommissionen anför i detta avseende i sitt betänkande följande:

»Av det redan utvecklade torde ock framgå, att de löneförbättringar, vilka nu ifrågasättas, självfallet böra utgå oberoende av de ersättningar i form av krigstidstillägg eller krigstidshjälp, som äro eller kunna bliva av riksdagen beviljade för den närmaste framtiden. Dessa slag av ersättningar hava hittills icke varit så tilltagna, att de förmått ens till fullo täcka de exceptionella prisfördyringar, som inträtt såsom en direkt följd av kriget, och hava sålunda på intet sätt kunnat medtagas i beräkningen vid utarbetandet av de förslag, kommissionen nu har för avsikt att framlägga. Å andra sidan är kommissionens förslag, såsom framgår särskilt av de för de högre tjänstemännen procentuellt låga löneförhöjningarna, hållet inom sådana gränser, att det icke i någon mån berör området för de av krigstiden föranledda fördyringarna. Kommissionen har därför velat uttryckligen betona, att kommissionen förutsätter, att krigstidstillägg och krigstidshjälp enligt de för stats-tjänstemännen i allmänhet tillämpade grunder komma att utgå samtidigt med de av kommissionen för vart och ett av de här behandlade verken föreslagna löneförbättringarna, oavsett dessa löneförbättringars natur i varje särskilt fall.»

Allt vad som här ovan anförts, giver tydligt vid handen, att någon överkompensation för statens befattningshavare i allmänhet ej åstadkommits. Ja, man kan härvidlag ej blott konstatera detta förhållande, utan man kan till och med visa på hurusom statens befattningshavare de närmaste åren efter krigsutbrottet i augusti månad 1914 icke ens erhöilo något — eller i alla fall något nämnvärt — ekonomiskt vederlag för den då snabbt inträdande penningevärdeminskningen. Ett påtagligt bevis härför är att finna i den omständigheten, att det statens befattningshavare av 1918 års lagtima riksdag tillerkända dyrtidstillägget visade sig vara så otillräckligt, att en urtima riksdag i slutet av sistnämnda år måste inkallas för att bland annat behandla dyrtidstilläggsfrågan, vilket resulterade uti, att riksdagen för senare halvåret 1918 tillerkände statens befattningshavare ett supplementstillägg, ett förhållande, som, enligt vårt förmenande, tydligt och klart ådagalägger, att statsmakterna först från och med sistnämnda tidpunkt i någon mån tagit hänsyn till det ekonomiska nödläge, vari statens befattningshavare varit försatta.

För att undvika uppsplitande strider och debatter angående grunderna för dyrtidstilläggets utgående till statens befattningshavare genomförde riksdagen år 1919 den s. k. glidande skalan, varigenom dyrtids-

tilläggen bestämdes med hänsyn till det av socialstyrelsen kvartalsvis offentliggjorda levnadskostnadsindexet. Som motiv för den vidtagna förändringen i berörda hänseende anfördes, att dyrtidstilläggen härigenom mera smidigt skulle komma att anpassas efter den statistiskt bevisade höjningen eller sänkningen av levnadskostnaderna, alldenstund med tillämpande av principen fasta dyrtidstillägg statsmakterna måst vidtaga extra ordinära åtgärder för förbättring av detta tillägg mellan de lagtima riksdagarna. Under sådana förhållanden får det anses såsom obestriddigt, att statsmakterna själva ansett denna princip vara ett trygghetsmoment icke allenast för befattningshavarna utan i lika hög grad för staten själv, och då 1920 års riksdag vid behandlingen av dyrtidstilläggsfrågan förklarade, att »det för riksdagen framstått såsom en angelägenhet av synnerligen stor betydelse, att statstjänarna snarast möjligt erhålla en tillfredsställande kompensation för den på grund av världskriget inträffade prisstegringen», så framgår härav lika ostridigt, att riksdagen själv så sent som år 1920 ansett, att statens befattningshavare *icke* erhållit dyrtidstillägg, som uppvägt den sedan krigsutbrottet i augusti månad 1914 inträdda levnadskostnadsökningen.

Principen om dyrtidstilläggets utgående efter inträdda förändringar i levnadskostnadernas allmänna läge har efter dess fastställande allt jämt bibehållits, men vid föregående års riksdag ansåg man lämpligt och ändamålsenligt att i icke oväsentlig mån ändra de bestämmelser efter vilket det s. k. grundtalet skulle i förhållande till levnadskostnadsindex fastställas, främst därigenom, att dels vissa åldersgränser för ogifta befattningshavare fastställdes, så att dyrtidstillägget till dessa utgått efter ofördelaktigare grunder, dels ock en förändring av grunderna för dyrtidstilläggets utgående till de s. k. reglerade verkens befattningshavare i för dessa befattningshavare oförmånlig riktning. Vi förbise ingalunda att såsom motiv för den vidtagna åtgärden anförts, hurusom det statsfinansiella läget, på grund av kända förhållanden, blivit sådant, att statsmakterna ansett sig böra och kunna sätta ur gällande kraft de rättsprinciper, om vilka så gott som fullständig enighet var rådande vid 1920 års riksdag, samt att den invändningen göres, att ingen kunnat förutse, hurusom den ekonomiska depressionen skulle komma att, som nu skett, göra sina verkningar ofördelaktigt gällande såväl för staten som den enskilde medborgaren. Men vi anse oss även härvid böra anmärka, att, om den ekonomiska kris vi nu genomleva till huvudsaklig del går ut över den svenska industrien och de i denna industri anställda tjänstemännen och arbetarna, statens befattningshavare under de första fyra krigsåren icke fingo dela det överflöd som då kom

en hel del andra medborgare till del, utan tvärt om måste framleva sitt liv vid och under existensminimum. Då den saken är känd och av statsmakterna till och med erkänd, borde ju härav som en logisk konsekvens hava följt, att riksdagen 1921 icke skulle hava ändrat de principer för dyrtidstilläggets utgående, som 1919 års riksdag fastställt på basis av det kvartalsvis offentliggjorda levnadskostnadsindexet.

Till belysande av vårt här ovan gjorda påstående, hurusom statens befattningshavare under de första fyra krigsåren icke på långt när kompenserades för penningevärdets starka fall, förtjänar framhållas, att den för statens järnvägars personal år 1907 genomförda löneregleringen var byggd på 1905 års levnadskostnader, varav framgår, att då statsbanpersonalen den 1 januari 1908 erhöll en förhöjd lön, densamma redan då var otillräcklig med hänsyn till en från år 1905 fortsatt stegring av levnadskostnaderna, om än en blygsam sådan i förhållande till kristidens prisstegring. Om man sålunda utgår ifrån, att sistnämnda år på 1,000 kronors årsinkomst levnadskostnaderna stodo i paritet med denna årsinkomst, visar det sig att år 1914 levnadskostnadsstegringen var uppe i talet 1,162, under det att löneinkomsten fortfarande stod på status quo. I december 1916 hade kristiden börjat att på ett ännu ofördelaktigare sätt göra sina verkningar gällande för löntagarna, i det att dyrtidskurvan visade ett tal av 1,615 och alltså tarvat en löneförbättring av 615 kronor, vilken brist emellertid icke kompenserades på annat sätt än genom ett tillfälligt lönetillägg av från 60 till 120 kronor, jämte en relativt liten krigstidshjälp, som endast kom de gifta befattningshavarna i de lägsta löneklasserna till del. I juli 1918 hade levnadskostnadsstegringen nått talet 2,545 samt lön och dyrtidstillägg för en stationskarl tillsamman tagna — om man fortfarande utgår från 1,000 kronors årsinkomst år 1905 — till 2,160 kronor, eller en brist som icke fyllts till följd av prisstegringen på tillhoppa 385 kronor. Vi skulle kunna fortsätta ännu längre för att påvisa, hurusom statens järnvägars personal icke på långt när blev kompenserad i lönehänseende för penningevärdets fall under en lång följd av år, och samma förhållande torde i stort sett hava varit rådande jämväl inom andra statsverk.

Det anförda ådagalägger sålunda till fullo, att de av oss gjorda påståendena icke äro överdrivna. De av oss anförda levnadskostnads- och löneinkomstssiffrorna under perioden 1905—1918 ådagalägger, att statens befattningshavare år 1914 i lönehänseende voro synnerligen dåligt ställda i förhållande till dåvarande levnadskostnader, ett förhållande som Skattebetalarnas förening i sina nu företagna utredningar och undersökningar rörande lönernas höjd för vissa tjänstemän inom

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 3 saml. 46 häft. (Nr 110—112.) 3

statens och kommunernas verk alldeles sett bort ifrån, vadan också denna förenings uttalande och gjorda påstående är fullständigt oriktigt och vilseledande, varjämte tillkommer, såsom denna förening i sin tidskrift själv påpekar, att statstjänstemännen under en lång följd av år icke fingo sina löner avvägda efter det av marknadsläget betingade priset, vilket däremot torde kunna sägas i stor utsträckning hava ägt rum för de inom den privata företagsamheten anställda tjänstemän.

Det vid 1919 års riksdag fastställda avlöningsreglementet för kommunikationsverken, vilket trädde i kraft den 1 juli 1920, förutsatte emellertid att en mot den genomförda höjningen i de fasta avlöningarna svarande sänkning skulle ske i fråga om dyrtidstilläggen. Som en följd härav har sedan den 1 juli 1920 varit fastställda olika grunder för dyrtidstilläggen vid reglerade och oreglerade verk. För att icke härigenom åstadkomma intrång i den rätt, som ansågs tillförsäkrad befattningshavarna genom 1918 års riksdagsbeslut, har emellertid stadgats rätt till *personligt dyrtidstillägg* i de fall, då avlöning och dyrtidstillägg enligt för nyreglerade verk gällande grunder icke uppgått till minst samma belopp, som skulle utgjort befattningshavarens löneinkomst närmast före övergången till den nya lönestaten jämte dyrtidstillägg härå enligt för oreglerade verk gällande grunder.

Såsom framgår av Kungl. Maj:ts proposition nr 84 angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst har statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet haft under övertägande att åstadkomma sådana förändringar i grunderna för dyrtidstilläggets utgående, att omnämnda personliga dyrtidstillägg icke behövde ifrågakomma, åtminstone icke i den utsträckning som för närvarande vore fallet, samt har föredragande departementschefen tillika erinrat, hurusom dessa personliga dyrtidstillägg i mycket ringa utsträckning förekommo vid de nyreglerade verken, så länge de vid 1920 års riksdag fastställda grunderna voro gällande. En företagen undersökning rörande omfattningen av personliga dyrtidstillägg har ådagalagt, att antalet av dessa tillägg berörda tjänstemän vid kommunikationsverken ökats från 294 till 1,929 samt vid armén och marinen till omkring 6,000 eller tillsammanslaget cirka 8,000, till följd av det 1921 års riksdag fattade beslutet, varigenom grundtalet för de reglerande verkens befattningshavare minskades med 20 i stället för 16 enheter samt dyrtidstillägget kom att utgå å allenast 80 procent av löneförmånerna i stället för som förut 85 procent av sagda förmåner. Uppenbart synes oss vara, och detta har ock från olika verk vitsordats, att denna förändring medfört en hel del olägenheter samt varit förenat med icke så obetydliga administrativa omkost-

nader. Den jämförelsetabell, som av riksdagens statsutskott i dess utlåtande nr 205 till 1921 års riksdag förebringades såsom bevis för att personliga dyrtidstillägg allenast på ett eller annat håll skulle behöva tillgripas, är med den företagna undersökningen vederlagd, beroende därpå att ifrågavarande tabell allenast upptog jämförelsen emellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag å dyraste ort, under det att en jämförelsetabell uppgjord för befattningshavare å billigaste ort skulle hava givit ett helt annat utslag, vilket kan förklaras därmed, att exempelvis för statens järnvägars vidkommande dyrortsgruppernas antal ökats från fyra till sex, varav följt, att de fasta lönerna höjts kraftigast på dyraste ort. Då utskottet i sitt förutberörda utlåtande jämväl utlätit sig så, att det ur praktisk synpunkt vore synnerligen olämpligt, att omfattningen av de personliga dyrtidstilläggen sträckte sig alltför långt, och erfarenheterna nu ådagalagt, hurusom antalet av befattningshavare vilka komma i åtnjutande av dylikt tillägg genom 1921 års riksdagsbeslut i betydande grad ökats, samt en hel del olägenheter och kostnader äro förbundna med dessa personliga dyrtidstilläggs uträknande och utbetalande, synes det undertecknade, som om mycket starka skäl talade för åtgärders vidtagande för ett närmande till de grunder ifråga om dyrtidstillägg, som gällde för de reglerade verken före 1921 års riksdagsbeslut. Då vi i vårt slutliga yrkande icke uppställa full likställighet med vad som gällde före den 1 juli 1921 ifråga om dyrtidstillägg till de reglerade verkens befattningshavare, så är detta icke därför, att vi icke anse att detta är fullt befogat, utan fast mera bland annat av den anledningen att förutsättningar torde saknas att i väsentlig mån ändra de av Kungl. Maj:t i propositionen angivna huvudlinjerna, men vi hålla före, att riksdagen i likhet med vad statsutskottet föregående år framhöll skall finna det angeläget att av praktiska skäl minska antalet av befattningshavare som äro berörda av de personliga dyrtidstilläggen. Att icke så få olägenheter och jämväl omkostnader varit förbundna med den av föregående års riksdag i berörda hänseende vidtagna förändringen, framgår därav, att kungl. järnvägsstyrelsen och kungl. generalpoststyrelsen utfärdade order därom, att de befattningshavare, vilka ansågo sig berättigade erhålla personligt dyrtidstillägg, själva skulle inkomma med ansökan härom, enär man förutsatte omöjligheten för vederbörande avlöningsförrättare att medhinna den härav föranledda uträkningen. Då det emellertid visade sig, att vederbörande befattningshavare själva icke kunde beräkna dem tillkommande personliga dyrtidstillägg, måste järnvägsstyrelsen gå i författning om åtgärders vidtagande från verkets sida för tilläggets uträknande.

Vi våga sålunda göra det påståendet, att den besparing man trott sig åstadkomma genom denna ytterligare reducering av de nyreglerade verkens befattningshavares dyrtidstillägg till icke oväsentlig del borteliminerats till följd av fördyrade administrationskostnader, och att av sådan anledning den av oss här nedan yrkade förändringen jämväl ur den synpunkten är synnerligen välmotiverad.

Men även i ett annat avseende äro de nuvarande bestämmelserna om personligt dyrtidstillägg behäftade med olägenheter och orättvisor gent emot den enskilda befattningshavaren. Enligt § 4 i Kungl. Maj:ts kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, får personligt dyrtidstillägg icke åtnjutas av befattningshavaren, i den mån han jämlikt gällande lönestat genom avlösningsförhöjning i samma tjänst eller genom förflyttning till annan tjänst där erhåller lön som jämte dyrtidstillägg uppgår till samma belopp, som han skulle hava erhållit, om han kvarstått på den gamla lönestaten och uppburit dyrtidstillägg enligt allmänna grunder. En uppflyttning i högre löneklass kan sålunda innebära, att den löneförbättring befattningshavaren härigenom skulle till följd av intjänta tjänsteår, vara berättigad erhålla, försvinner därigenom, att det personliga dyrtidstillägget i och med löneuppflyttningen kan upphöra att utgå. Denna orättvisa framträder givetvis i större utsträckning i den mån antalet av de till personligt dyrtidstillägg berättigade befattningshavarna är större.

Med hänvisning till denna motivering, våga vi nu framställa förslag om ändring av regeringens nu framlagda proposition, så att nämnda personliga dyrtidstillägg skulle i de flesta fall bortfalla. Härvidlag vilja vi starkt betona, att vi i *huvudsak* vilja understödja det förslag, som av Kungl. Maj:t framlagts. Med hänsyn till statens hårt ansträngda ekonomi samt med hänsyn till nödvändigheten att under en depressions- och arbetslöshetsperiod som den närvarande reservera betydliga belopp för andra ändamål, avstå vi alltså från tanken att framföra och påyrka en del andra förändringar i den kungl. propositionen. Vi yrka alltså i huvudsak bifall till det av regeringen framlagda förslaget, men vilja samtidigt i tvenne punkter påyrka någon förbättring av de föreslagna bestämmelserna.

Vid bedömande av frågan om regeringens förslag nu bör antagas oförändrat eller om några sådana ändringar böra ske som de som här av oss antytts, kan man ha anledning erinra därom, att nämnda regeringsförslag, som nu framlagts och som i sina huvudgrunder överensstämma med det beslut, som fattades vid 1921 års riksdag, tillkom

genom gemensam votering, varvid majoriteten för förslaget var synnerligen liten (139 mot 143). Minoriteten röstade härvidlag för den då framlagda regeringspropositionen, vilken i den förberedande voteringen erhöll majoritet i andra kammaren med 88 röster mot 77. För vår del kunna vi ej finna annat än att den ståndpunkt andra kammaren intog vid detta tillfälle och detta med tämligen stor majoritet, sammansatt av röster från samtliga partier, var synnerligen stark, i synnerhet som den grundade sig på regeringens då föreliggande förslag, utarbetat på grundvalen av utredningar inom respektive verk och finansdepartementet. Vi skola därför tillåta oss att här nedan yrka, att riksdagen måtte till grund för det från och med den 1 april 1922 utgående dyrtidstillägget lägga åtminstone *i viss utsträckning* de grunder, som framfördes i proposition till 1921 års riksdag.

Härvidlag vilja vi erinra om att detta regeringsförslag, som bekant, innebar redan det, en betydlig nedpressning av statstjänarnas löneinkomster, en minskning som fortsatt i samband med prisindexens nedgång, vilken i vissa fall även resulterat i en nedgång av *reallönen*, nämligen i de icke sällsynta fall, då prisreduktionen å en viss ort i verkligheten är betydligt mindre än genomsnittet av priset på de platser, som ligga till grund för socialstyrelsens prisindex.

Härvidlag vilja vi dock föreslå vissa modifikationer i nämnda grunder. Först vilja vi därvidlag erinra om att vi ej kunna ha något att anmärka mot, att i detta förslag inarbetas de detaljförändringar, som innehållas i den nu framlagda propositionen och som i början av denna motion berörts.

Men därutöver anse vi oss böra med hänsyn till den ekonomiska depressionen och statens ansträngda finanser avstå från att framföra yrkande om en förbättring av dyrtidstillägget i en av de bägge punkter, där regeringens förslag 1921 var för statstjänarna fördelaktigare än det nu föreliggande förslaget. Vi vilja alltså nöja oss med, att i detta hänseende, i överensstämmelse med innebörden i regeringens förslag 1921, påyrka, att för befattningshavare vid de nyreglerade verken skall dyrtidstillägg utgå på 85 procent i stället för på 80 procent av de sammanlagda avlöningsförmåner, på vilka tillägget skall beräknas — vid 1921 års riksdag förelåg en reservation av herrar Bergqvist och Lübeck, gående i denna riktning — och vi avstå alltså från tanken att även påyrka, att vid uträknandet av dyrtidstillägg för befattningshavare i nämnda verk det för de oreglerade verken fastställda grundtalet skall minskas med 16 enheter i stället för 20. Med en sådan begränsning i detta fall av vårt yrkande, torde de ekonomiska

konsekvenserna i form av en utökning av utgifterna vid ett eventuellt bifall till vår motion bliva mindre, i synnerhet som vid beräklandet av ökningen i utgifter man måste taga hänsyn till de summor, som redan nu utgå till personliga dyrtidstillägg, vilka skulle vid ett bifall till detta yrkande bortfalla varmed även skulle följa minskade utgifter för statsverket vid uträknande och utanordnande av dyrtidstilläggen.

Det yrkande som här framförts, gäller befattningshavarna vid de så kallade nylönereglerade verken. Men vi våga även framföra ett yrkande om förbättring berörande de övriga befattningshavarna eller rättare sagt såväl befattningshavare vid de oreglerade som de nyreglerade verken. Vårt yrkande i sistnämnda hänseende berör den beskärning av dyrtidstillägget, som vid 1921 års riksdag åstadkoms därigenom, att det för icke familjeförsörjare stadgades en åldersgräns vid 25 år — en för övrigt fullständigt godtyckligt vald gräns — och att det bestämdes ett lägre dyrtidstillägg till icke familjeförsörjare som icke uppnått nämnda ålder. Vi kunna icke underlåta att i år liksom föregående år framföra ett bestämt motstånd mot denna uppdelning av befattningshavarna i synnerhet som densamma hittills aldrig ifrågasatts eller kommit i tillämpning i en dylik form vare sig vid statens eller enskilda företag. Härtill kommer, att nämnda befattningshavare, som många gånger ha försörjningsplikt för gamla föräldrar m. m. i högre grad än andra fått sina inkomster redan förut reducerade genom minskad tjänstgöring (tvångspermittering eller tjänstgöring endast 4 à 5 av veckans dagar) eller genom minskning av själva avlöningen.

Vi påyrka alltså, att nämnda åldersgräns bortfaller, och torde vi kunna som ett motiv härför även framhålla, att ett sådant borttagande ej kommer att öka statens utgifter för dyrtidstillägget med något större belopp, alldenstund avskedande av befattningshavare av denna kategori skett i så stor utsträckning, att ett förhållandevis litet antal återstår, samt att avlöningen för sådana befattningshavare reducerats, så att det å avlöningsbeloppet utgående dyrtidstilläggets belopp blir i samband därmed reducerat.

Slutligen kan det med avseende på dylika ogifta befattningshavare förtjäna påpekas, att de i allmänhet intaga sina måltider på matserveringar och kaféer, där enligt vad som i pressen påtalats, en tämligen ringa prissänkning skett i förhållande till den som inträtt på livsmedel i allmänhet. Det torde alltså kunna påstås, att de i mindre grad fått någon kännning av den inträdda prissänkningen än befattningshavare, som ha eget hushåll, och torde även den omständigheten böra tagas i betraktande vid bedömande av denna fråga. Under hänvisning i övrigt

till den motivering, som i denna punkt anfördes vid föregående års riksdag i en av undertecknad E. Hage väckt motion (nr 316), våga vi alltså yrka, att bestämmelserna om, att befattningshavare utan familjemedlem skall erhålla ett mindre dyrtidstillägg, om han ej uppnått 25 års ålder, måtte bortfalla.

Vi skola alltså inskränka oss till de bägge yrkandena, som här framförts, trots att vi skulle velat än en gång framföra vissa andra ändringsförslag, men skola vi här i stället övergå till att nämna några ord angående de ekonomiska konsekvenserna av de yrkanden, som vi här ovan framfört.

Härvidlag bör, enligt vårt förmenande, först påpekas den omständigheten, att indextalet gått nedåt med en betydande hastighet, ett förhållande, som sannolikt även kommer att fortsätta under den kommande tiden, såvitt man efter nu föreliggande tecken kan döma. Reduceringen av statens utgifter för dyrtidstillägget har på grund härav fortskridit och kommer antagligen att fortskrida på ett sådant sätt, att, även om dessa utgifter komma att ökas med ett mindre belopp vid ett eventuellt bifall till våra yrkanden, så torde likväl nämnda utgifter komma att hålla sig inom en ram, som ej kommer att lägga hinder i vägen för en allmän minskning av taxorna vid statens affärsdrivande verk samt en allmän minskning i övrigt av statsutgifterna, som givetvis måste ingå som en viktig beståndsdel i den allmänna prissänkingspolitik, som statsmakterna vilja befrämja.

Till de skäl, som här framförts till förmån för någon mindre höjning av statstjänarnas dyrtidstillägg, kunna ytterligare läggas några, t. ex. den omständigheten, att under den närmast kommande tiden betydliga skattebelopp skola erläggas, beräknade på en inkomst, åtnjuten under en tid, då dyrtidstilläggen utgingo med högre belopp. Om en stark beskärning av dyrtidstillägget vid en sådan tidpunkt får på ett orimligt sätt nedsätta inkomsten, blir det synnerligen svårt för befattningshavaren att med den reducerade inkomsten fullgöra sin skattskyldighet till stat och kommun, varigenom skatteinkomsterna för nämnda samfälligheter ytterligare minskas. I detta sammanhang kan vara lämpligt framhålla, att denna skattskyldighets omfattning säkerligen kommer att ytterligare utökas, på grund av att såväl stat som kommun torde komma att tvingas efterskänka en hel del beräknade skatteintäkter från affärsföretag samt arbetslösa personer, med konsekvens att de skattebördor, som redan förut ökats bl. a. på grund av de nödvändiga utgifterna för arbetslöshetens bekämpande, ytterligare komma att utökas och i stor utsträckning falla på löntagarna.

Slutligen vilja vi som vår mening framhålla, att en lönepolitik, som syftar till att nedbringa samtliga medborgare till en lönenivå, som endast tillåter dem att inköpa det allra nödvändigaste för livets uppehälle men hindrar dem att därutöver anskaffa inventarier, kläder i stället för förslitna sådana och verkställa reparationer och underhåll av sina tillhörigheter m. m., måste, i stället för att förbättra situationen inom industrien och handeln, i stället medföra en ytterligare nedgång i omsättningen och efterfrågan av varor och förnödenheter och därmed öka arbetslösheten. Detta påstående gäller även rörande jordbrukets omsättningsmöjligheter. Naturligt är att nedsättningen av köpekraften till ett minimum för en så stor kår, som statstjänarne utgöra, innebär i nämnda avseende ekonomiska vådor, som icke kunna underskattas.

Med hänvisning till samtliga dessa skäl och icke minst med hänvisning till det förhållandet, att statstjänarekåren i sin helhet redan fått sina inkomster betydligt reducerade, varjämte en mycket stor del av den icke ordinarie statstjänarekåren därutöver fått sin inkomst nedsatt på grund av inskränkningar i arbetstiden (4 à 5 dagars arbete av 6, samt tvångspermittering under vissa tider m. m.), våga vi — *under framhållande att framför allt inga försämringar få ske i regeringens nu föreliggande förslag* — framföra yrkande om tvenne mindre förbättringar, som här ovan nämnts.

Under åberopande av ovanstående vilja vi alltså hemställa,

att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 84, dock så att nedanstående paragrafer i det vid propositionen fogade *förslaget till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst* erhålla nedanstående ändrade lydelse:

§§ 1—2 = regeringens förslag.

§ 3.

Där annorlunda — — — (regeringens förslag)
— — — väsentligt urståndsatt att bidra till familjens underhåll.

Till annan befattningshavare (icke familjeförsörjare) utgår dyrtidstillägg med nio tiondedelar av det belopp, som, enligt vad ovan är stadgat, för motsvarande avlöning tillkommer befattningshavare med en familjemedlem.

Uppgår avlöningen — — — (regeringens förslag) — — — överstiger fullt kronotal.

§ 4.

Mom. 1. Till befattningshavare vid postverket — — — (regeringens förslag) — — — dock med iakttagande därav,

att dyrtidstillägg utgår endast å 85 procent av de sammanlagda avlöningsförmåner, på vilka sådant tillägg må beräknas, dock högst å ett belopp av 1,250 kronor för månad samt

att det grundtal — — — (regeringens förslag) — — — i vederbörande stater angivna belopp.

Mom. 2. = regeringens förslag.

§§ 5—13 = regeringens förslag.

Denna kungörelse träder i kraft — — — (regeringens förslag) — — — upphör att gälla,

samt att riksdagen måtte med avseende på anvisande av anslag till dyrtidstilläggen fatta det beslut, vartill ett bifall till ovanstående yrkande kan giva anledning.

Stockholm den 10 mars 1922.

Teodor Julin.

C. Winberg.

I motionens syfte instämmer:

Einar J:son Thulin.